

BEREDSKAP – 5.–7. TRINN

PLANLEGG FOR DET UVENTEDE

Kan vi planlegge for noe vi ikke vet vil skje? Ingen vet nøyaktig hva som kommer til å skje. Likevel lager skoler, kommuner, bedrifter og andre planer for hendelser som kan oppstå. Hvorfor? Tenk deg at et kraftig uvær er på vei. Det kan føre til:

- strømbrudd
- stengte veier
- problemer med mobilnettet
- flom
- problemer med vannforsyningen

Men vi vet ikke nøyaktig hva som vil skje. Hvordan kan vi lage en plan når vi ikke kjenner framtiden? Det er nettopp dette beredskap handler om: Vi kan ikke planlegge alt som kommer til å skje. Men vi kan forberede oss på hva vi skal gjøre hvis noe skjer.

Før planen kommer spørsmålene

En skole vil lage en beredskapsplan for kraftig uvær. De starter ikke med å skrive: «Dette skal vi gjøre.» Først må de undersøke.

HVA KAN SKJE? Hvilke hendelser er mulige?

HVA KAN BLI RAMMET? Mennesker, bygninger, transport, strøm, vann, kommunikasjon?

HVA ER VI AVHENGIGE AV? Hva må fungere for at skolen skal fungere?

HVOR ER VI SÅRBARE? Hva kan skape store problemer hvis det slutter å fungere?

HVEM HAR ANSVAR? Hvem skal gjøre hva?

HVA KAN VI GJØRE PÅ FORHÅND? En god plan begynner med å forstå situasjonen vi planlegger for.

Hva må planen hjelpe oss med?

En plan er ikke bare en liste over ting som kan gå galt. Den skal hjelpe mennesker å handle. Tenk dere at strømmen går på skolen. Hva trenger dere å vite? For eksempel:

- Hvem bestemmer hva som skal skje?
- Hvordan får elever og ansatte informasjon?
- Hva gjør vi hvis internett ikke virker?
- Hvordan holder vi oversikt over elevene?
- Hvem kontakter hjemmene?
- Hva gjør vi hvis skolen må stenge?
- Hva gjør vi hvis noen trenger ekstra hjelp?

> En beredskapsplan bør gjøre det lettere å vite hva vi skal gjøre når situasjonen blir vanskelig.

Hva er viktigst?

Dere får en liste med forslag til en beredskapsplan:

- telefonnummer til ansvarlige personer
- oversikt over hvem som har ansvar
- kart over bygningen
- alternative kommunikasjonsmåter
- liste over mulige hendelser
- rutiner for evakuering
- informasjon om hvor elevene skal møte
- plan for hva som skjer hvis strømmen går
- oversikt over hvem som trenger ekstra hjelp
- bilder fra tidligere hendelser

Sorter: **MÅ VÆRE MED** – **KAN VÆRE NYTTIG** – **TRENGER IKKE STÅ I SELVE PLANEN**

Sammenlign med en annen gruppe. Hva var dere uenige om? En plan bør inneholde det menneskene faktisk trenger for å handle.

Plan A er ikke nok

Skolen har bestemt: «Hvis noe skjer, sender vi informasjon til alle på mobilen.»

Det virker som en god plan. Men så oppstår et langvarig strømbrudd. Mobilnettet virker dårlig. Hva skjer med planen? Nå trenger skolen en alternativ løsning. For eksempel:

PLAN A	PLAN B
Informasjon sendes digitalt.	Hvis det digitale systemet ikke virker, brukes en annen avtalt informasjonsmåte.

Finn flere eksempler:

- Hvis hovedinngangen ikke kan brukes …
- Hvis strømmen går …
- Hvis internett ikke virker …
- Hvis den ansvarlige personen ikke er til stede …

En robust plan tar høyde for at også den første løsningen kan svikte.

Hvem gjør hva?

En plan sier: «Ved behov skal elevene evakueres.» Men hvem gjør hva? Det står ikke. Gjør planen tydeligere.

- REKTOR: Hva kan rektor ha ansvar for?
- LÆRER: Hva kan læreren ha ansvar for?
- ELEVER: Hva forventes av elevene?
- ANDRE ANSATTE: Hvilke oppgaver kan de ha?
- EKSTERNE AKTØRER: Når kan skole, kommune eller nødetater måtte samarbeide?

En god plan bør gjøre det tydelig: **HVEM GJØR HVA?** Hvis alle tror at «noen andre» gjør oppgaven, kan viktige oppgaver bli glemt.

Informasjon må også planlegges

Det holder ikke å vite hva som skal gjøres. Mennesker må også få riktig informasjon. En god plan bør svare på:

- HVEM trenger informasjon?
- HVA trenger de å vite?
- HVEM gir informasjonen?
- HVORDAN blir den gitt?
- HVOR finnes oppdatert informasjon?
- HVA GJØR VI hvis den vanlige informasjonskanalen ikke virker?

Tenk på: elever — ansatte — foresatte — kommune — nødetater. Trenger alle den samme informasjonen? Ikke nødvendigvis. God informasjon må passe til mottakeren og situasjonen.

Noen kan trenge noe annet

En plan fungerer ikke nødvendigvis like godt for alle. Tenk på en evakuering. Noen kan:

- ha vansker med å bevege seg raskt
- trenge medisinsk utstyr
- ha problemer med å forstå informasjonen
- bli svært urolige
- trenge hjelp til å finne riktig sted

Diskuter: Hvordan kan planen ta høyde for ulike behov? Hvem bør vite hvem som trenger ekstra hjelp? Hva bør være avklart før en hendelse skjer? God beredskap betyr også å planlegge for at mennesker kan ha ulike behov.

Lag planen

Nå er dere en beredskapsgruppe. Velg ett sted: **SKOLE** – **IDRETTSHALL** – **BIBLIOTEK** – **LOKALSAMFUNN**

Dere skal lage en enkel beredskapsplan. Planen skal svare på:

1 HVA KAN SKJE?

Velg 2–3 mulige hendelser.

2 HVA KAN BLI RAMMET?

Mennesker, bygninger eller viktige funksjoner.

3 HVA ER VI AVHENGIGE AV?

Hva må fungere?

4 HVOR ER VI SÅRBARE?

Hva kan skape særlige problemer?

5 HVEM HAR ANSVAR?

Hvem gjør hva?

Planen skal også svare på:

- **HVA GJØR VI FØRST?**

  Hva bør prioriteres?

- **HVORDAN FÅR VI INFORMASJON?**

  Hvor finner vi oppdatert informasjon?

- **HVORDAN GIR VI INFORMASJON VIDERE?**

  Hvem trenger å vite hva?

- **HVA ER PLAN B?**

  Hva gjør vi hvis den første løsningen ikke virker?

- **HVEM KAN TRENGE EKSTRA HJELP?**

  Hvordan tar planen høyde for ulike behov?

Når planen er ferdig: Ikke lever den inn ennå. Nå skal dere finne ut om den faktisk virker.

Test planen

Gruppen får en hendelse: **Et kraftig uvær fører til strømbrudd.**

Bruk planen. Svar:

- Hva gjør dere først?
- Hvem har ansvar?
- Hvordan får dere informasjon?
- Hvordan informerer dere andre?
- Hva fungerer i planen?
- Hva mangler?
- Hva var uklart?

Marker i planen: **FUNGERER** — **MÅ FORBEDRES** — **MANGLER**

En plan blir ikke nødvendigvis god bare fordi den er skrevet ned. Den må kunne brukes.

Så går noe galt

Nå får dere ny informasjon. Læreren trekker ett kort:

Mobilnettet slutter å virke.	Hendelsen varer mye lenger enn dere planla for.	Hovedinngangen kan ikke brukes.
Personen som skulle lede arbeidet, er ikke til stede.	En person trenger hjelp dere ikke hadde tenkt på.	Informasjonen dere fikk først, viser seg å være utdatert.

Bruk planen igjen.

- Hva fungerer fortsatt?
- Hva fungerer ikke?
- Hvilken sårbarhet oppdaget dere?
- Hva må endres?

Når en plan testes, kan vi oppdage problemer før en virkelig hendelse skjer.

Et tiltak kan skape et nytt problem

- Gruppen deres bestemmer: «Hvis internett ikke virker, bruker vi mobiltelefon.» Men mobilnettet kan også være nede.
- Dere bestemmer: «Hvis hovedinngangen er stengt, bruker vi bakdøren.» Men: Vet alle hvor den er? Kan alle bruke den? Er den trygg i denne hendelsen?
- Dere bestemmer: «Én person har ansvar for å varsle alle.» Men: Hva hvis personen ikke er til stede?

For hvert tiltak:

- Hva løser tiltaket?
- Hva er tiltaket avhengig av?
- Hva kan gjøre at det ikke virker?
- Finnes det et alternativ?

Forbedre planen

Nå skal dere lage versjon 2. Ikke start på nytt. Bruk det dere lærte da planen ble testet. Skriv:

DETTE BEHOLDER VI

fordi …

DETTE ENDRER VI

fordi …

DETTE LEGGER VI TIL

fordi …

DETTE FJERNER VI

fordi …

DETTE MÅ VI UNDERSØKE MER

fordi …

Sammenlign versjon 1 og versjon 2. Hva gjorde planen bedre?

Bytt plan

Bytt plan med en annen gruppe. Dere skal være beredskapstestere. Undersøk:

- Er det tydelig hvem som har ansvar?
- Vet vi hva som skal gjøres først?
- Finnes det alternative løsninger?
- Er informasjonsflyten tydelig?
- Er ulike behov vurdert?
- Er planen avhengig av at én bestemt ting alltid fungerer?
- Kan planen brukes hvis situasjonen endrer seg?

Gi to tilbakemeldinger:

Dette gjør planen robust fordi …

Dette ville vi testet mer fordi …

En plan må holdes levende

Tenk dere at planen er ferdig. Så går det ett år. I løpet av året:

- skolen får ny rektor
- en utgang bygges om
- telefonnumre endres
- nye elever begynner
- nye digitale systemer tas i bruk
- en øvelse viser at noe ikke fungerer

Er den gamle planen fortsatt god? Ikke nødvendigvis. En beredskapsplan må:

SJEKKES

TESTES

OPPDATERES

ØVES PÅ

FORBEDRES

> Beredskap er ikke noe vi gjør ferdig én gang

Hva har du lært?

Fullfør:

En beredskapsplan skal hjelpe oss med å …	Før vi lager planen, bør vi undersøke …	Det er viktig å vite hvem som har ansvar fordi …
En plan B er viktig fordi …	Informasjon må planlegges fordi …	Ulike mennesker kan trenge …
Når vi tester en plan, kan vi oppdage …	Et tiltak kan være sårbart hvis …	Ny informasjon kan gjøre at …
En plan bør oppdateres når …	Noe jeg ville testet ekstra godt, er …	

Fra risiko til beredskap

En god beredskapsplan prøver ikke å forutsi alt som kan skje. Den gjør oss bedre i stand til å handle når noe uventet skjer.